

26.83x28.3	1/4	1 עמוד	הערב - גלובס	27/11/2015	50672523-0
משכנות שאננים - 13040					

סופ"ש

ההערה

27
נוב

02

ארגונינה לא בוכה:
מה משמעות
תוצאות הבחירות
השבוע במדינה?
< יואב קרני

"אני לא אופטימי באשר לעתיד ירושלים"

על הסכסוך הישראלי-פלסטיני: "הקרוב לא יוכרע בגבעות השומרון אלא בושינגטון"

- על המתנחלים בישראל: "הם החמיצו תפקיד תרבותי היסטורי אדיר שהמתין להם"
- ועל עתידה של ירושלים: "זו עיר שכל אחד רוצה להיות אדונה היחיד. נכוננו לה עוד מבחנים לא פשוטים"
- הסופר חיים באר, ירושלמי בכל רמ"ח אבריו, מציג מראה ישראלית מורכבת במיוחד / **יניב מגל**

15.71x33.05	2/4	4 עמוד	גלובס - הערב	27/11/2015	50672599-3
משכנות שאננים - 13040					

"יש לי כעס כלפי האנשים בהתנחלויות, דווקא בגלל שיש לי אליהם אמפטיה"

הסופר ואיש הרוח חיים באר, שחייו וכתיבתו מחוברים בקשרים עזים אל הדת היהודית ואל העיר ירושלים, מדבר בראיון ל"גלובס" על העיר השסועה בעולם: "ירושלים ידעה תקופות מרות מאוד. עכשיו זו עוד תקופה קשה, בהבדל אחד - שהפעם השלטון הוא באופן עקרוני בידי היהודים"; על המתנחלים בישראל: "במקום שהם יהוו ראש גשר וגורם מעשיר ומפרה, הם הפכו לאנשי נדל"ן", ועל החשש שלו מנידוי בינלאומי: "זה מפחיד אותי שנהיה יותר ממוקצים" / **יניב מגל**

האמונות והספרות, מצויה עתה בעוד סבב מיני רבים של עימות על רקע דתי ולאומי. באר עצמו עוד זוכר עימותים קודמים. "הזיכרונות הראשונים שלי הם מהיותי ילד קטן בתקופת המצור של מלחמת העצמאות", הוא מספר ועובר להווה: "ירושלים ידעה תקופות מרות מאוד. עכשיו זו עוד תקופה קשה, בהבדל אחד - שהפעם השלטון הוא באופן עקרוני בידי היהודים. "לפי המדרש בתלמוד, כשרוד המלך חפר את יסודות הר הבית, לקראת הקמת בית המקדש, הוא הגיע לתהום והיא איימה להציף את העיר. מאז ועד היום, זו עיר שחיה על פי תהום. זו עיר שכל אחד רוצה להיות אדונה היחיד - היהודים, המוסלמים וגם הנוצרים. נכוננו לה עוד מבחנים לא פשוטים. אני לא אופטימי ורואה את הדברים נכוחה". גם בכל הנוגע ליחסי חילונים-חרדים בעיר, באר מציג תמונה נוגה: "מיום שאני זוכר את עצמי, היו מהלומות בין הצדדים, סביב כל הפגנות השבת".

● **ולאן אתה רואה את הדברים מתפתחים?**
 "לגבי הפרהסייה, הפומביות, צריך להגיע לסוג של הבנה.

הזאת. לא נמצאה לה טריטוריה, לא יכולה להתקיים.

● **נראה כי בשנים האחרונות היא קמה לתחייה.**
 "יש עכשיו תחושה של אשמה ושל החמצה. חוקרים אותה, אבל להגיד שהיא קמה לתחייה? לראבוני ולצערך, זה לא נכון. החרדים אמנם מדברים אותה, אבל הם לא צרכנים של היידיש הכתובה וספרות היידיש. אצלם זו שפת רחוב ועסקים אבל לא שפה של תרבות".

● **זה מצער אותך?**
 "כן ואיך בכוחי הדל לעשות משהו בנידון".

חברה לה יחדי

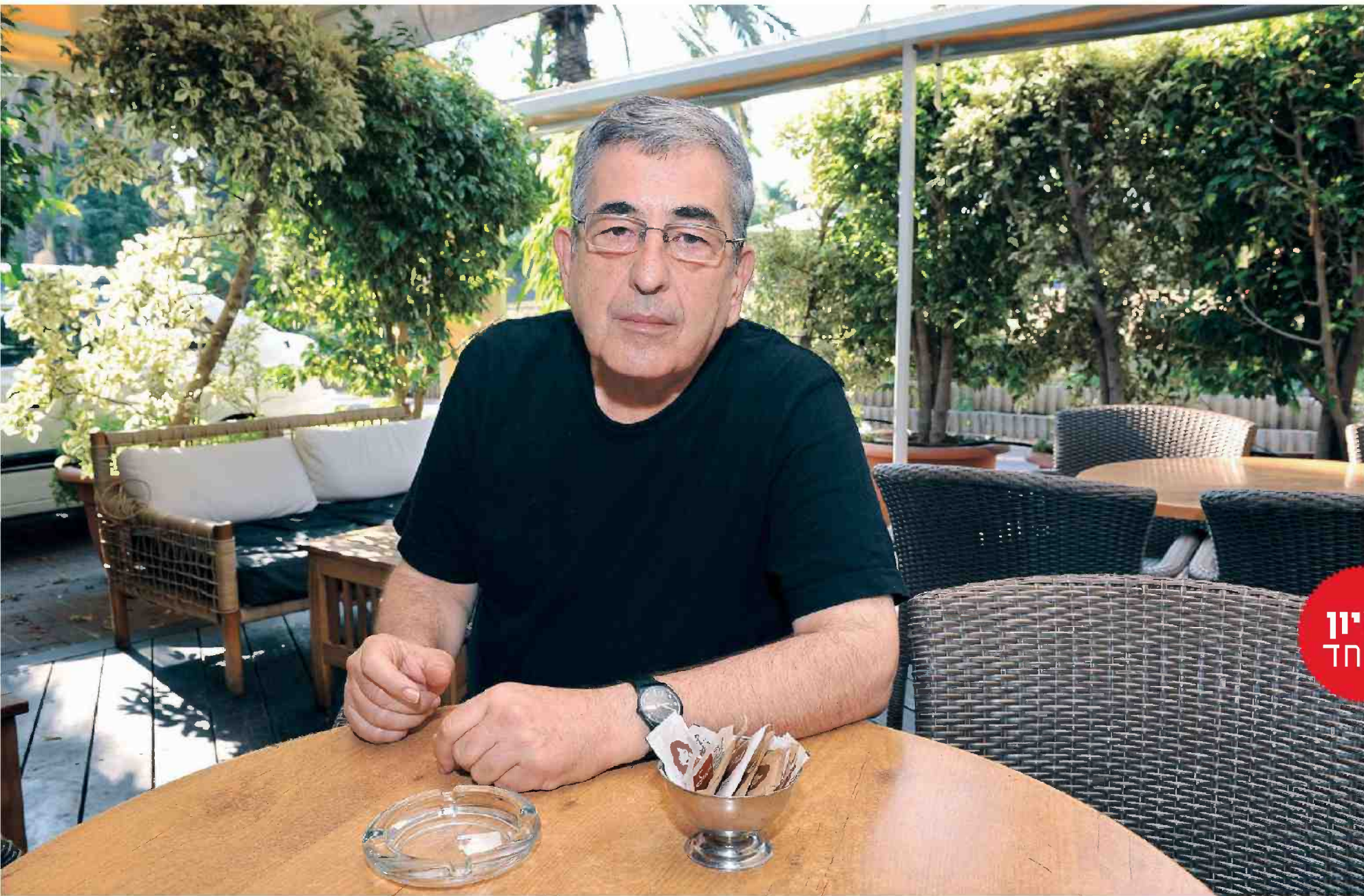
באר וספריו מחוברים בקשרים עזים אל ירושלים, העיר שמשפחתו חיה בה מ-1839. הוא גדל בה, בגר בה וכתב עליה רבות. יש גם סיור בעיר בעקבות ספריו "נוצות" ו"חבלים". האם גם באר עצמו השתתף בו? "התביישתי ללכת", הוא מודה ומוסיף: "אבל שלחתי נציגים. יש לי סוכנים בכל מקום. רשת ריגול של איש אחד".

העיר בת 3,000 השנה של החרד, המגוון האנושי והתרבותי,

ברית יפה, במלוא קיסמה, היא חלק בלתי נפרד מספריו של חיים באר. אתמול בכנס "כיסופים" (ראו מסגרת), כנס ירושלים הבינלאומי לסופרים ומשוררים יהודים, הוא דיבר דווקא על קורבן בולט מתחייתה של השפה העברית - היידיש, ועל מייצג שלה ושל השינוי הזה - יוסל בירשטיין, הסופר והמשורר שהחל לכתוב ביידיש ועבר לעברית. "ביידיש יש אוצרות אדירים של ספרות", אומר באר בראיון ל"גלובס". "אני מסוגל לקרוא בה במידה רבה, גם אם איני בקיא היום בספרות ובשירת היידיש. הטררגדיה של היידיש, שהיא הולכת ונעשית שפה אבודה, כי יש פחות כותבי יידיש. "חברו נגדה כל מיני גורמים שונים ומשונים - היטלר היה גורם אחד וגורם אחר זה אמריקה. באו אליה מיליוני יהודים דוברי יידיש. הם נקלטו כל כך טוב שילדיהם עברו לדבר אנגלית באופן מלא. גם סטלין תרם לזה, תחתיו עיצבו בברית המועצות יידיש מוזה. המכה האחרונה ליידיש היא מצד העברית ונאמניה בארץ ישראל. הם החליטו לשים קץ לשפה

27.73x31.53	3/4	4 עמוד	הערב - גלובס	27/11/2015	50672609-5
משכנות שאננים - 13040					

ראיון מיוחד

זרות והזדהות עם גרוסמן, אתגר קרת וסופרים יהודים מהעולם

באר. "מאז ועד היום, ירושלים חיה על-פי תהום" (צילום: תמר חצפי)

וזה לא חוזר אליהם, או הרבה פחות. וההררים, מכל מיני סיבות, לא משלמים הרבה מיסים, בגלל פטור כזה ופטור אחר. במקביל, מהתקציב העירוני והממשלתי הם מקבלים נתחים גדולים יותר ויותר, ומוזה מגיע הפיצוץ הגדול". כשבאר נדרש להתייחס לגל הטרור שמתרגש לאחורונה על

פעם היה מושג, 'סטטוס-קוו', אבל כבר שנים כל אחד מפר את הסטטוס-קוו המסוים והורס אותו לכיוון שלו. כמות חילול השבת בירושלים היא לעין שיעור גדולה מזה שאני זוכר כילד. יחד עם זאת, הציבור החילוני בחלקו עזב את העיר וזה שנשאר, הוא לא מהסוג שמרבה בוולדות. לעומתו, החברה

”הקרב לא יזכרע בגבעות השומרון אלא במקומות אחרים, בווישינגטון. יום אחד פשוט יימאס לאמריקנים, אבל באמת יימאס. הם כבר לא יראו בנו דמוקרטיה ובת-ברית, ויזנחו אותנו. אפילו את מדינת ישראל אי אפשר לקיים בלי מטריות מודיעין, וזטו במועצת הביטחון

משורר ומתרגם יהודי צרפתי; ואלמוג בהר. באירוע אחר, בנושא "האינטלקטואל הישראלי והעם היהודי: זרות והזדהות", בהנחיית ליעד מורדיק, השתתפו אווה אילון, יוסי קליין הלוי והסופר היהודי צרפתי ג'יל רוזייה. המושב עסק במחלוקת בין ישראל לבין העולם היהודי. באירוע הנעילה מחר, "בית הדין של אבא (בשבים זינגר) - המשפחה היהודית סיפור או בדיה", בהנחיית ליאת רגב, ישתתפו לורמילה אוליצקיה (רוסיה), אתגר קרת, נאוה סמל וגבריאלה אביגור-רותם. האירוע מתקיים בשיתוף פעולה עם משרד התרבות והספורט, משרד החוץ, עיריית ירושלים והקרן לירושלים. הכניסה לכל אירועי הבוקר והצהריים ללא תשלום. ●

"כיסופים", כנס ירושלים הבינלאומי לסופרים ומשוררים יהודים, מתקיים זו הפעם הרביעית. נושא הכנס השנה הוא "זרות והזדהות". הוא החל כ-23 לנובמבר ויתקיים עד מחר (יום ו') במשכנות שאננים, תמול שלשום ובית אבי חי. לצד צמרת הסופרים המקומיים, כמו דויד גרוסמן, חיים באר, סמי מיכאל ואתגר קרת, מתארחים בו 15 סופרים ומשוררים מהעולם. באירוע הפתיחה ביום שני הנחתה אילנה דיין שיחה בין גרוסמן לסמי מיכאל, על יצירה וספרות. באותו הערב הוענק "פרס מתנאל למשורר צעיר ומבטיח" ליעקב ביטון וגלינה זלנינה מרוסיה. כמושב בנושא הגדרת התרבות הם תיכונת, השתתפו טאריק גונורל, משורר ומחזאי מתיאטרון איסטנבול; מאהמט ישין, משורר טורקי החי בקפריסין היוונית, מישל אקהארד,

אירופה, הוא מנסה להתנתק מהאירועים העכשוויים לפרספקטיבה רחבה יותר. "אם מסתכלים על תולדות האנושות, אתה רואה גלים של הגירה וגלים של כיבוש", הוא אומר. "הדרום, באופן סימבולי, רוצה לכבוש את 'הצפון'. האזורים העניים הצפופים

החרדית עושה את זה בהרבה התלהבות והמאזן הרמוגרפי מכריע לטובתה. "אם יש יותר ויותר דתיים, יותר כסף הולך למקוואות, לבתי כנסת ולישיבות. העניין שמכעיס את החילונים הוא שהם אלה שמשלמים בדרך-כלל מס גבוה

רוצים להגיע למקומות שהולכים ומירדלים מאוכלוסייה. החלום האסלאמי לשלוט באירופה אינו חלום חדש אלא ישן. היו לנו כבר תופעות כאלה בעבר".
● הפעם המוסלמים יצליחו לדעתך להגשים את מטרתם? "לפי הכללים של אירופה מאז מלחמת העולם השנייה, המוסלמים לא יצליחו. כיוון שרוב האנשים הם חפצי חיים, גם באירופה, הם יעטפו את המאבק בשאיפה הזו - הם ישנו את החוקים. בצרפת זה כבר קורה". באר גדל במשפחה שומרת מצוות וגם משגדל, המשיך להיות דתי. לאחר רצח ראש הממשלה יצחק רבין הוא הוריד את הכיפה. אבל התפתחות יחסיו המורכבים עם הדת ובעיקר עם הדתיים, היא מתמשכת ומורכבת בהרבה מאירוע או מג'סטסה בודדים, ומקבלת ביטוי רב גם בספריו. באר: "אני לא מגדיר עצמי היום כרתי ולא כחילוני, וגם לא כאורתודוקס. יש לי זיקה עמוקה לעניין היהודי על גילוייו השונים ואני מתנהג בתוכו כרמה הפרטית. לא תשמע ממני הטפה לחלל או לשמור שבת". על "עת הזמיר" הוא ספג ביקורות קשות בקרב המגזר

11.47x32.73	4/4	5 עמוד	גלובס - הערב	27/11/2015	50672619-6
משכנות שאננים - 13040					

ופאבים. את 'גלריה' אני קורא עם כדורים נגד בחילה. זה לא העולם שהרופא רשם לי לחיות בו".
 באר חש, שאותם אלה שהיו אמורים להיות החברים הטבעיים שלו, היו יכולים להוביל את העם והמדינה, אבל הם פנו למקום אחר ואת המחיר כולנו משלמים. "הם החמיצו תפקיד תרבותי היסטורי אדיר שהמתין להם", הוא אומר ומתאר את המציאות האלטרנטיבית שיכלה להיות. "הם יכלו להיות הספרן, המתווך, איש הקשר, סוכן התרבות בין אוצרות הרוח האדירים היהודיים, תרבות של מעל ל-3,000 שנה, שהם מכירים וקשורים לארון הספרים היהודי. הם יכלו להיות הסרסורים, לא כמילה גסה אלא כמתווך, בין כל זה לבין החברה החופשית, החילונית. זה היה מביא תועלת לשני הצדדים, מעשיר את החיים הישראליים.

"במקום לעסוק בזה, המתנחלים התבצרו בעמדה פוליטית ששמה במרכז לא את התרבות היהודית ואת אוצרות הרוח היהודיים, אלא את הארץ. בעצם, במקום שהם יהוו ראש גשר וגורם מעשיר ומפרה, הם הפכו לגוף פוליטי, ימני, לטעמי ריאקציוני. גוף שהוא חסר כל הבנה לגבי מצבו של האדם היהודי וגם לגבי מצב האדם בעולם. הם הפכו לאנשי גדל"ן, אנשים של ארמה, שטחים, יחידות דיוו. זו החמצה אדירה".

● **מה התוצאות של ההחמצה הזו?**
 "הקרב לא יוכרע בגבעות השומרון אלא במקומות אחרים, בווינגטון. יום אחד פשוט יימאס לאמריקנים, אבל באמת יימאס הם כבר לא יראו בנו דמוקרטיה ובת־ברית, ויזנחו אותנו. אפילו את מדינת ישראל אי אפשר לקיים בלי מטריות מודיעין, ווטו במועצת הביטחון ותחמושת. גורלנו עלול להיות כמו זה שהיה לסרביה בשנות ה־90".
 החשש מנידוי בינלאומי ובפרט נטישת ארה"ב את הברית עם ישראל, מחזיר את באר 42 שנה אחורה: "במלחמת יום כיפור הייתי עם אנשי הרבנות הצבאית באפריקה, קרוב לג'בל עת'קה. ראינו שם, בהדרגה המתים, את

חיים באר

- **גיל:** 70
- **מגורים:** רמת גן
- **מצב משפחתי:** נשוי+3
- **השכלה:** שימש מרצה באוניברסיטאות העברית, תל אביב, חיפה, בן גוריון וגם באקדמיה לאמנות בצלאל. פרש לגמלאות בשנה שעברה.
- **ספרים:** 9, כולם בהוצאת "עם עובד". הבולטים: "עת הזמיר", "חבלים", "לפני המקום" ו"אל מקום שהרוח תלך".
- **פרסים:** פרס ראש הממשלה ללשון העברית, פעמיים פרס ראש הממשלה ליצירה, פרס קוגל, פרס ביאליק לספרות יפה על מפעל חיים, פרס ברנשטיין.

שממנו בא. בחלק מחוגי הימין הדתי הוא ממש נתפס כספר בגידה. גם באר עצמו הביע עם השנים חרטה מסוימת על דברים שכתב בספר. "לא הייתי צריך לכתוב אותו מכעס אלא מפיוס", הוא אמר.

היום אומר באר ש"היה צריך לכתוב אותו לא מתוך כעס ולא מתוך פיוס, אלא מתוך פיתחון. ברמה האישית, יש לי אמפתיה לאנשים האלה. אני מרגיש קצת כמו הרב מנחם הכהן, שהיה רב תנועת המושבים וח"כ של תנועת העבודה. הוא נסע פעם עם משלחת של חברי כנסת ליפן או למקום אחר, אינני זוכר, ואמר שהאנשים שהוא יכול לאכול איתם הם לא האנשים שהוא יכול לדבר איתם ואלה שהוא יכול לדבר איתם, אלו האנשים שאינו יכול לאכול איתם".

בקרב האליטה התרבותית של ישראל לא חסרים מי שמצליפים ביקורת חריפה בציונות הדתית. גם באר נמנה עם המצליפים, אבל נדמה שהוא מגיע ממקום אחר. הרי מבחינה חברתית־רוחנית, הוא דווקא מרגיש קרוב יותר אליהם.

”אם לא היה קונפליקט פוליטי, האנשים בהתנחלויות היו החברים שלי ולא המשתתפים הקבועים במוסף 'גלריה' של עיתון 'הארץ'. אני לא הולך למסעדות טריפה ונבלות ולא למועדוני לילה ופאבים. את 'גלריה' אני קורא עם כדורים נגד בחילה. זה לא העולם שהרופא רשם לי

מחיר המלחמה, וראינו מה קרה כשאמריקה קפצה את ידה. היינו בצרות עד שלא הגיעו מטוסי הגלקסי עם הציוד שלה. זה מפחיד אותי, שנהיה יותר ממוקצים. אתה לא יכול לדעת אם לא תהיה אפילו התארגנות צבאית נגדנו. אני מקווה שלא נגיע לזה.” ●

באר: "יש לי כעס כלפי האנשים בהתנחלויות, דווקא בגלל שיש לי אליהם אמפתיה. אם לא היה קונפליקט פוליטי, הם היו החברים שלי ולא המשתתפים הקבועים במוסף 'גלריה' של עיתון 'הארץ'. אני לא הולך למסעדות טריפה ונבלות ולא למועדוני לילה